

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi stran 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gldi. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 16.

V Ljubljani, 31. avgusta 1892.

Leto IX.

Obseg: O prihodnji trgatvi. — Krč pri prasičih. — Zakoni, ukazi in naredbe. — Kako ravnati s poplavljenno krmo? — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

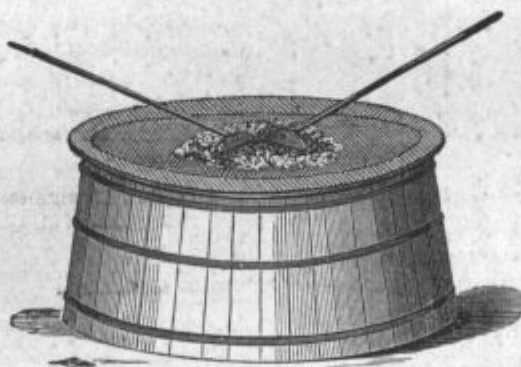
O prihodnji trgatvi.

III.

Ko je grozdje zmečkano, oziroma ko je tako prirejeno, da se lahko tekočina, t. j. mošt, odcedi od trdih tvarin, prične se šele pravo izdelovanje vina. Pot, po katerem se mošt izpremeni v vino, je kipeenje, kojega glavni del sestoji iz razkrajanja in spreminjanja sladkorja v alkohol ali špirit. Alkohol je res glavni sestavni del vina, ki je dela močnejše ali slabše, a zelo važni so tudi drugi sestavni deli, ki naredijo vino bolj ali manj pitno in okusno. Umni vinščak mora kipeenje tako urediti, oziroma pospešiti, da se prav kmalu izpremeni ves sladkor v alkohol, ob enem pa skrbeti, da vinu ohrani, oziroma pridobi one snovi, ki naredijo vino prijetno in okusno. Vinščakova največja skrb mora sedaj biti, da mošt prav kipi. Vinščaki raznih dežel in krajev imajo tudi razne načine kipeenja. Eni mošt kar odcedijo in ga nalijejo v sode, koder popolnoma ali deloma dokipi, drugi ga puste najprvo nekaj ur ali dni kipeti v odprtih posodah na tropinah, ali pa, kakor je pri črnem vinu pravilno, v zaprtih posodah. Katero je pravo? Če odgovorimo na to vprašanje, moramo pred vsem ločiti izdelovanje belega vina od izdelovanja črnega. Belo vino bodi milo in prijetnega okusa ter razen tega trpežno. Črno vino naj ima tudi vse te lastnosti, razen tega pa bodi tudi kolikor mogoče temno, in če je bolj trdega okusa, mu nič ne škodi, največkrat še ko-

risti. Da damo vinu take lastnosti, moramo uže kipeenje pravilno urediti.

Pri izdelovanju belega vina postopamo pravilno, če pustimo najprvo mošt kipeti v odprtih posodah, in sicer na tropinah kakih 24 do 48 ur. Glavna reč so tukaj tropine. V njih se nahajajo razne snovi, ki dajo vinu okus in duh, ter reči, katere vplivajo na daljši razvoj vina.

Podoba 47.

Ako mošt kar odcedimo, ne da bi kipel na tropinah, manka dokipelemu vinu marsikaj, kar je trpežno in dobro naredi, zato so tako izdelana vina prazna, brezbarvna in malo trpežna. Takim vinom manka pred vsem čreslovine t. j. one grenke snovi, katera se nahaja zlasti v grozdnih pelkih in ki nima pri belem vinu toliko vrednosti glede okusa, a je velevažna za daljno zorenje vina. Čreslovina naredi, da se beljakovine, to so one sluzne snovi, ki delajo vino motno in megleno, kar hitro mogoče izločijo iz vina.

Iz kratka: čreslovina pomaga, da se vino hitro čisti, in ker ona izločuje iz vina beljakovine, ki so največkrat krive raznih bolezni, zato naredi posredno vino tudi trpežnejše. Vsaka reč pa mora imeti tudi pravo mero, in kakor ni prav pustiti mošt kipeti (brez tropin, tako ga ni dobro pustiti kipeti predolgo na tropinah. Če mošt kipi predolgo na tropinah, navleče se iz njih preveč raznih snovi in tudi preveč čreslovine, kar je ravno tako napačno iz raznih vzrokov, katerih ne bomo podrobneje razpravljali, le toliko omenjamo, da dobi belo vino pre-

trpek, neprijeten okus in preveč zažgano barvo. Rekli smo, da naj mošt od belega vina kipi 24 do 48 ur v odprtih posodah. Koliko časa naj kipi, zavisno je od kakovosti grozdja in od okusa, ki naj ga ima vino. Predolgo kipenje v odprti posodi na tropinah ima pa še to hudo slabo stran, da se skisajo vrhu stoječe tropine (klobuk) in tako занesejo v vino cik.

Pri izdelovanju črnega vina je pa povsem drugače. Tu nam je do tega, da dobimo v vino veliko črnila, ki se nahaja ravno v tropinah t. j. v jagodnih lupinah, zato se navleče mošt toliko več prepotrebne črnila, kolikor dalje je na tropinah. Obilica čreslovine, ki vsled tega pride v črno vino, ni na kvar, za značaj nekaterih vrst črnega vina celo neogibno potrebna. Ker naj torej mošt za črno vino dlje časa kipi na tropinah, je pri kletarstvu z odprtimi posodami velika nevarnost, da ne začno tropine cikati. To preprečimo nekoliko, če klobuk pridno potapljamo v mošt, a vendar bode smel mošt kipeti v taki posodi največ osem dni. V južnih krajih, kakor v naši Vipavi, Primorji, Dalmaciji i. t. d., zadostuje toliko časa za izdelovanje lepo črnega vina. Drugod pa, kakor na Dolenjskem, Štajarskem i. t. d., koder je vsled manjše toplote kipenje počasnejše in ima grozdje manj črnila, pa osem dni ne zadostuje, in ker kipenja v odprtih posodah ne smemo podaljšati, poslužiti se moramo zaprtih posod, ki so za ta namen navlašč prirejene. O priliki popišemo te posode in njih porabo.

Iz tega članka lahko vsak posname, da so tropine zelo važne. Tropine imenujemo v obče hlantine, lupine in pelke, a za izdelovanje dobrega vina so važne le tropine iz samih lupin in pelkov. Le če pustimo mošt kipeti na tropinah iz samih lupin in pelkov, izdelali bomo zares dobro in okusno vino. Odstraniti moramo torej hlantine, ki dajo vinu surov, nečist, nekako nezrel in zoprn okus. Kdor hoče narediti dobro vino, naj hlantine loči iz tropin. Z rokami seveda jih ne kaže, razen iz prav malih množic tropin, ker bi bilo prepočasno in prezamudno, a to se da hitro izvršiti z robljanjem, za kar imamo posebno orodje. To orodje je dratena mreža, ki se položi na kad, kakor kaže podoba 47., po kateri se naspe zmečkano grozdje in potem z grebljicami, kakeršno kaže podoba 48., sem ter tja drgne ob mrežo. To delo se vrši hitreje, nego bi si kedo mislil. Vinščaki, kateri tega ne poznajo, nam smejo verjeti, da je trud z robljanjem proti koristi tako majhen, da ga napreden vinščak nikakor ne sme opustiti. Vipavci in Primorci večinoma vsi poznajo robljanje, na Dolenjskem pa še ni toliko znano, zato pa prav toplo priporočamo onim Dolenjcem, ki se zanimajo za vinarski napredek, naj gredo ob trgatvi pogledat v kmetijsko šolo v Grm, kjer bodo videli razen tega še marsikaj drugega prepotrebne.

Podoba 48.

Krč pri prasičih.

Od naših domačih živali krč najrajši napada pse in prasiče. Ta bolezen se prikazuje večkrat pri mlajših živalih nego pri starših, a vendar tudi odrasle prasiče semtertja napade krč. Bolne živali nehoté zvečijo, tišče sline, glavo nagnejo na stran ali celo nazaj, opirajo se na steno, ali pa padejo na tla. Opazuje se, da žival močno trga v glavi in vratu, pa tudi v nogah. Čez nekaj časa žival zopet vstane in je jako utrujena. Če žival krč pogosto napada, dobi motne oči, se opoteka in slabo pre-

bavlja. Če ima žival lahek krč, ozdravi se kmalu, če pa je krč hud in se pogosto ponavlja, pa pogine. Pri razparanih prasičih se je opazilo, da imajo v glavi posebno veliko krvi. Iz tega se more sklepati, da krč prihaja od vnetljivega razdraženja možganov.

Krč se največkrat opazuje v mestih pri prasičih, ki se krmijo z odpadki iz hotelov in mesnic. V taki krmi so razne take snovi, ki razdražijo možgane. Večkrat v enem hlevu zbole vsi prasiči. Tudi so že vsi mladiči od kake navidezno zdrave svinje zboleli. Tukaj se ne ve, ali se je nagnjenost do bolezni podedovala, ali pa prihaja od kake še neznane okužljive snovi.

Da krč ne bode prasičev napadal, glej pred vsem na snažnost v hlevu in zlasti v koritu. Če v koritu zastaja hrana, ki se izpridi, potem živali tudi rade zbole. Skrbeti pa moraš tudi za svež in čist zrak. Priporoča se tudi živalim, ki že lahko boleajo, dajati le lahko prebavljivo hrano, posneto ali kislo mleko, kuhano korenje in repo. Odločene bolne živali po leti večkrat po glavi polivaj z mrzlo vodo, da se dobro shlade. Daj pa jim tudi kako čistilo. Če žival še je, daj čistilo v jed, drugače mu ga moraš namazati na jezik.

Sploh je pa živali te bolezni kakor mnogo drugih laže obvarovati s tem, da skrbiš za čistost v hlevu in za zdravo krmo.

Zakoni, ukazi in naredbe

o davčnih olajšavah ter o državni podpori za vinorodne kraje, koder je trtna uš.

Ukaz poljedelskega ministerstva z dné 29. marca 1892. l. k členu II. zakona z dné 3. oktobra 1891. l. (Drž. zak. št. 150.) zastran dodeljevanja naprednin za obnovevinogradov, uničenih po trtni uši.

(Dalje.)

§ 3.

Politično okrajno oblastvo naj — ko ové in dopraša, kar bi še bilo potreba — vlogo predloži političnemu deželnemu oblastvu, ter naj ob enem podá svoje mnenje ne samó o stvareh, ki so po zakonu splošni pogoj za dodelitev naprednine (da je namreč trtna uš pustošéč nastopila in da so prizadeti zemljiški posestniki v začasni stiski), ampak tudi o prošnji sami sploh in pa gledé na njene posameznosti, pri čemer se je ozirati na določilo nastopnega § 5., kolikor gré sosebo za zagotovilo.

§ 4.

Politično deželno oblastvo naj o taki vlogi, ako je ustrezno splošnemu zakonitemu pogoju za dodelitev naprednine (§. 3.), nadalje poistini, ali se je ustreglo tudi v predzadnjem odstavku člena II. zakona z dné 3. oktobra 1891. l. oznamenjenemu zahtevku, da se bo namreč iz deželnih sredstev dala vsaj enaka podpora, ter naj potem vlogo predloži v odločitev poljedelskemu ministerstvu ob enem s svojimi predlogi, ki se tičejo dodelitve in višine naprednine in pa vseh drugačnih s tem združenih prašanj (zagotovila, delovnega črteža, povračilnih obrokov i. t. d.)

§ 5.

Gledé tega, ali naj se sploh zahteva zagotovilo, da se bo naprednina ob svojem času povrnila, in pa gledé tega, ali je moči o zagotovitvi, katero je ponudil prosilec naprednine, že naprej vedeti, da bo zadostovalo, oziroma pri predlogih, katere je staviti, morajo se politična ob-

lastva prve in druge stopinje ravnati po dotičnih določilih tretjega in četrtega odstavka v členu II. zakona z dné 3. oktobra 1891. l. in v meji teh določil po naslednjih načelih:

- a) V tem ko je tedaj, kadar je naprednino dodeliti neposredno posameznemu zemljiškemu posestniku (§. 1. lit. a), dajanje (književnega) zagotovila pravilo in je dodelitev naprednine brez zagotovila samó izjema, bode pri dodeljevanji naprednine kaki občini, kaki zadrugi ali kakemu društvu (§. 1., lit. b, c, d) zahtevati zagotovilo samó takrat, kadar se to vidi potrebno vsled posebnih razmer;
- b) kar se tiče izmére zagotovila, pomisliti je, da gré v zmislu zakonitega pogoja za podporo takih zemljiških posestnikov, ki so vsled pustošenja trtne uši že prišli v začasno stisko; zato je bi duhu in namenu zakona ne ustrezalo, ako bi se dodelitev naprednine hotele odbiti zató, ker zemljiškemu posestniku ravno zavoljo njegove stiske ni mogoče dati takega zagotovila, kakor bi se od njega tirjalo v normalnih razmerah;
- c) mariveč se je posebej ozirati na to, ali vse v posameznem slučaju dane razmere morejo dajati večje ali manjše poroštvo za to, da se bo naprednina za obnovo vinskih nasadov porabila vestno in v resnici, takó, da čim večje se izkaže to poroštvo, tem manjše smé biti materialno zagotovilo, katero je zahtevati, in da se to smé celó popolnoma izpregledati.

§. 6.

Ako poljedelsko ministerstvo kako naprednino dovolí, ustanové se ob enem letni delni zneski, v katerih se bo v zmislu poslednjega odstavka v členu II. zakona z dné 3. oktobra 1891. l. izplačevala v soglasji z delovnim črtežem, pod pogojem, da se ta črtež v redu izvršuje, in pa določijo tisti delni zneski, v katerih bo v zmislu taiste zakonove točke ob svojem času to naprednino povračati.

§. 7.

Kadar se z izrecilom poljedelskega ministerstva poistíni, da so se dela, katera je bilo po delovnem črteži izvršiti, opustila neopravičeno ali pa očividno izvršila malomarno in neprimerno, tedaj neha pravica do morda še ne dobljenega delnega zneska dovoljene naprednine ter nastopi dolžnost, precej popolnoma povrniti že dobljeni znesek naprednine, ne gledé na povračilne obroke (§. 6.), kateri so se dovolili s pogojem, da se delo izvrši v redu.

§. 8.

Uradna dejanja, katera je opraviti po zakonu, oziroma po tem ukazu, izvršiti je kar se dá naglo; političnim deželnim oblastvom se daje na voljo, ustrezno dogovoriti se v tá namen z dotičnimi deželnimi odbori, da se bo ob enem in skupno obravnavalo o prošnjah za naprednine na eni strani iz državnih, na drugi strani iz deželnih sredstev, in pa porazumno z deželnimi odbori, eventualno tudi samostojno dodeljevati okrajnim oblastvom obrazce za to, da se dotična opravila lože in hitreje izvrše, in, ako treba, izdajati tudi podrobnejša meritorična navodila v mejah zakona in pa tega ukaza.

Politična deželna oblastva morajo nadalje z dotičnimi deželnimi odbori ukreniti potrebne naredbe o tém, da se po večšakih nadzoruje izvrševanje delovnih črtežev, za katere so se dodelile naprednine iz državnih in deželnih sredstev, in poskrbeti za to, da se kolikor moči o pravem času naznanijo tisti slučaji, v katerih bi se delovni črtež ne izvrševal v redu in bi potemtakem bilo treba uporabljati določila §. 7.

Dogovore, katere bodo politična deželna oblastva v spredaj omenjenih ozirih sklenila z dotičnimi deželnimi odbori, dajati je na znanje poljedelskemu ministerstvu.

Falkenhayn s. r.

Kako ravnati s poplavljenim krmo?

Tudi v naši domovini, posebno na Notranjskem in Dolenjskem so kraji, v katerih večkrat voda poplavi travnike. Seno se pri tem oblati in večkrat tudi ni mogoče suhega spraviti. Kmetovalec pa mora večkrat porabiti tako umazano seno, ker družega nima, denarja pa tudi ne, da bi mogel kupiti zdravega sena. Sicer bi moral dati živino od hiše. Brez živine pa ne more izhajati nobeno kmetijstvo.

Na takem senu, ki je v mokrem spravljen, pa ni le blato, temveč narede se po njem neke škodljive glivice. Če se tako seno poklada živini, rada zbolí, posebno se rad prikaže vranični prisad, pa tudi nekatere druge bolezni.

Gospodarji, kateri morajo pokladati tako oblačeno seno, naj gledajo, da kolikor je moči odstranijo nevarnost. Če je seno le malo blatno, naj ga dobro pretresejo na vilah, da odleti prah. Če pa že duh kaže, da je seno zelo pokvarjeno, naj se najbolj pokvarjeno kar odstrani, drugo naj se premeša na solnci, potem pa premlati s cepcem ali mlatilnim strojem, da prah in glivice odlete.

Če se pa seno ni moglo dovolj očistiti in posušiti, naj se pa razreže v rezanico in potem dobro z vrelo vodo popari. Plesnive stvari, ki se imajo položiti živini, naj se vselej poprej dobro operó, potem pa kuhajo ali prašé, da se zamoré škodljive glivice. Treba je pa tudi ravno tako paziti, da živina dobiva čiste vode piti. Če jo napajaš z onesnaženo vodo, tudi lahko zbolí.

Le pri takem skrbnem ravnanji je mogoče, da se izogneš nevarnim živinskim boleznim. Sicer pa v takih letih, ko moraš polagati tako seno, posebno glej na živino, če je zdrava. Kakor hitro se pokaže kaka bolezen, hitro pošlji po zvedenega živinozdravnika, kajti sicer utegneš naposled imeti še veliko škode.

Razne reči.

— **Živinska kuga.** V Rusiji imajo po nekaterih krajih navado, da dajo živini lavorovih jagod v osoljenem kruhu in trdijo, da se potem živine manj prime kuga. Sredstvo ni drago in je vsakdo lahko poskusi.

— **Kako zveš za podzemeljske studence.** Vzemi 10 dekagramov nugašnega apna, žvepla in bakrenega volka. Vse to steri v droben prah in dobro zmešaj, potem pa deni v postekljen lonec. Po vrhu naloži še nekaj ovčje volne in dobro pokrij s glinastim pokrovom. Kjer misliš, da je studenec, izkopli čevljev globoko jamo in vanjo postavi ta lonec, ko si ga poprej zvagal. Čez 24 ur lonec vzemi iz jame in ga stehtaj. Če ni nič teži, ni studenca v zemlji, če je lonec teži za štiri dekagrame, je studenec 75 čevljev, če je teži za 8 dekagramov, je studenec 50 čevljev, če je teži za 12 dekagramov, je studenec 38 čevljev, če je teži za 10 dekagramov, je studenec 25 čevljev, in če je lonec teži za 20 dekagramov, je studenec 13 čevljev globoko. Ker lonec lahko prestavljaš iz kraja v kraj, lahko na več krajih na ta način iščeš studenca.

— **Slana.** Velike važnosti, posebno za vrtnarja, je vedeti, kdaj da bode slana. Če ve za slano, vrtno rastline odene s slamnjačami ali s čim drugim, blizu sadnega drevja pa kuri

kako tako stvar, ki daje mnoge dima, da potem dim varuje drevesa slane. Po izkušnjah se da s pomočjo termometra z neko gotovostjo določiti, če bo drugo jutro temperatura tako nizka, da bo slana. Pod termometer, pritrjen na kako kovinsko podlogo, postavi posodico z vodo. Sedaj pa namoči košček muzelina v vodi, v katero si dejal nekaj sode, potem pa s tem muzelinom ovij kroglico termometrovo tako, da se konec muzelina pomaka vedno v vodo. Muzelin ostane vedno moker, in termometer bo kazal manj gorkote nego sicer, ker se vsled hlajenja nareja hlad. Popoldne ob dveh pogledj, koliko kaže termometer, in po izkušnjah je pričakovati, da bo drugi dan slana, če kaže 5 ali manj stopinj. Če pa več, se pa slane ni bati. Seveda popolnoma zanesljiva ta priprava ni. Termometer mora viseti v senci, na severni strani. Muzelin se mora večkrat zamenjati, ker se oprši in potem ne srka vode tako močno kot poprej.

Kako se uniči plesen po kletih. Zidovi po kletih večkrat kaj radi izplesnijo. Po takih kletih je potem neki čuden duh, in vse stvari se rade izpričijo. Da se plesen uniči, je dobro, če se raztopi 3 dele dvojno žvepleno-kislega apna v 20 delih vode in s to raztopino pomočijo stene, potem pa z navadnim apnenim beležem pobelijo. V takih kletih se ne bo pokazal plesen po zidovih.

— **Seme za setev.** Izkušnje so pokazale, da je za setev boljše debelo seme, nego drobno. Tako seme je pa navadno baš v sredi klasu. Ker je pa odbiranje takega semena težavno, izumili so za to neki poseben stroj, ki se imenuje centrifugalni izbiralnik. (Centrifugal-Sortirmaschine.)

— **Konjski hlevi.** Za konje so posebno škodljivi vlažni hlevi. V taci hlevih konji izgubljajo vid, noge jim otekajo, dobe kašelj i. t. d. Po zimi so vlažni hlevi še škodljivejši nego po leti. Da se vlažnost odpravi vsaj nekoliko iz hlevov, moraš dobro odvajati gnojnico in hlev večkrat prevetravati.

Vprašanja in odgovori.

Drugi odgovor na vprašanje 163. Ako se ne motim, imenujejo v Škoji Loki in okolici **jabolko, katero Vi imenujete ropotač**, „osojnik“ ali „osojnikar“. Jesenske sobote je videti teh jabolok na Loškem trgu tako lepih, kakor nikdar ne v Ljubljani. Pod imenom „osojnik“ dobili boste torej v Loški okolici dovolj cepičev te vrste.

V Ljubljani, 18. avgusta 1892.

K.

Vprašanje 168. Nameravam **napeljati vodo v hišo 200 m daleč**. Svetujte mi, kake vrste cevi bi bile najboljše in najcenejše in kje jih dobim? Voda ima 8 m strmca. (J. K. v B.)

Odgovor: Za vodovode rabimo lesene, železne ter svinčene cevi. Vsaka vrsta teh cevi ima za posebne slučaje svoje prednosti. Ako imate dober in pripraven les ter tesarje, ki znajo vrtati lesene cevi, bodele tudi dobro opravili. Seveda morate poprej preudariti, so li za Vas boljše lesene ali druge cevi, ter pomisliti, da so železne ali svinčene cevi trpežnejše. Pri 8 m strmca na 2 m daljave je pritisek tako majhen, da zadostuje vsaka vrsta cevi. Ako imajo cevi manj nego 30 mm svetlobe, naredi se vodovod najlažje z svinčenimi cevmi. Ako nadalje pomislimo, da je s polaganjem svinčenih cevi najmanj truda in stroškov, so one tudi primerno cene. Meter tacihi cevi stoji preko 1 gl. 20 kr. Prodaja jih „Bleiberger Union“ v Pliberku na Koroškem. Pri vodovodih s cevmi nad 30 mm svetlobe so pa najboljše cevi iz litega in kovanega železa. Cevi iz litega železa so zunaj in znotraj asfaltovane, stikajo se z mufami, katere se potem s predivom zamašijo in zalotajo. To delo mora veščak skrbno narediti. Cena teh cevi nam ni znana, dobite jih pa pri S. Juhász-u v Gradi. Po

našem mnenju bi Vam najbolj ugajale cevi iz kovanega železa, ki se kar druga v drugo zavijejo (zašravfajo), kar lahko vsak sam naredi. Takih cevi razne debelosti dobite pri A. Druškoviči v Ljubljani, meter po 60 do 80 kr.

Vprašanje 169. Želim kupiti par mladih **pomoranskih gosi**, pa ne vem, kje se dobe in koliko stoje, zato prosim, da me o tem obvestite. (K. M. v B. na Štajarskem.)

Odgovor: Na to vprašanje Vam ne vemo dati drugega odgovora, nego obrnite se do predsednika društva za rejo perutnine na Češkem pod naslovom: „Edler von Metzsch, Präsident des Geflügelzucht-Vereines in Haida in Böhmen.“ Ta gospod nam je bil tudi priporočen za jajca pomoranskih gosi.

Vprašanje 170. **Kako odpraviti z zelnika gosenice**, ki mi delajo veliko škodo? (J. Fl. pri Sv. K.)

Odgovor: Izkušnja uči, da gosenice (namreč kapusovega belina) najrajše napadajo zelniške blizu hiš. Kolikor dalje od vasi je zelnik, tem manjša je nevarnost, da ga gosenice požro. Priporočajo tudi zasajati okolo zelnika konopljo, katere bajne odganja belina in njegovo zalego. Drugi zopet priporočajo polivati sajenice z vodo, kateri si na polno škropilaico prilil dve, tri žlice karbolne kisline. Dalje priporočajo potresati zelje z apnom ali pepelom. Najgotovješi pripomoček so pa vendar pridne roke, ki obirajo ter maste jajca in gosenice po perji. Vsi gospodarji so dolžni poprijeti se tega dela, posamični ne opravijo nič, ako imajo zanikarne in nemarne sosede, kajti gosenice se selijo z zelnika na zelnik.

Vprašanje 171. Tukajšnji posestnik je naredil lansko jesen precej tepkovec, ki je lepo rumen in ni kazal do sedaj nobene spremembe. Sedaj v vročini pa je postal zelenkasto črn, če stoji nekaj časa v kozarcu. Iz sode vzet je tepkovec vedno lepo rumen. Sod je bil dobro osnažen. **Kaj je vzrok, da tepkovec sčrni?** (J. T. v Sv. K.)

Odgovor: Da tepkovec sčrni, je krivo železo, ki se nahaja v vinu. Železo nahaja se v vinu v obliki železnega okisanca, in če pride vino iz sode na zrak, spremeni se okisanec v železni okis, ki ima svojstvo, da se spoji s čreslovino vina v črno tvarino, ki da Vašemu tepkovcu črno barvo. Ta črna barva je ravno tisto, kar je navadno črnilo za pisanje. Črnilo se namreč dela iz šišek, ki sestojajo največ iz čreslovine. Šiške se stolčijo, v vodi skuhamo in potem se jim čodene železnega vitrijola, vsled česar postane tekočina na zraku črna in služi za črnilo. Vprašali bodele, od kod pa pride v tepkovec čreslovina in železo? Čreslovina je v tepkah zelo veliko vže od narave, in je tista reč, ki daje hruškam trpek, pust okus, ki usta skupaj vleče. Čreslovine je pa v tepkovci kakor v vsakem vinu potrebna, ker razen drugega naredi vino trpežnejše. Železa je nekaj tudi vže od narave v vinu, a tako malo, da bi od te množice nikdar ne sčrnelo. Preobilo železa pride v vino pri narejanju mošta, in sicer ako se sadje mečka z železnim orodjem, potem stiska s stiskalnicami, ki imajo železne dele, kateri pridejo s sadjem v dotiko, in pa če je v sodu kaj železa. Nekateri sodi imajo namreč vratca, tam segajo vijak in drugi okovi v sod, in vino se navzame železa. To se prepreči, če vse notranje železne dele v sodu skrbno zakapamo s smolo. Vino, katero na zraku sčrni, se popravi, ako se najprvo pretoči v drug sod, in sicer tako, da pride med pretakanjem prav močno v dotiko z zrakom, vsled česar najprvo vse vino sčrni. Potem se to sčrnelo vino očisti z beljakom ali z žolčjo po običajnem načinu, in ko se je očistilo, pa se zopet pretoči v snažno in zdravo posodo.

Vprašanje 172. Nasadil sem bil lansko leto čez 100 drevesec, ki so izvrstno rasla. Preteklo zimo so mi jih pa zajci tako oglodali, da se jih je vže sedaj $\frac{1}{5}$ posušilo. Poučite me, **ali smem zajcem na vrtu nastavljati**, oziroma jih loviti, in ali je najemnik lova za škodo odgovoren? (J. Fl. pri Sv. K.)

Odgovor: Po naših zakonih tudi po ograjenih prostorih nima lastnik pravice divjačine na katerikoli način loviti, pač pa je najemnik lova dolžan povrniti škodo narejeno po divjačini, ako to pri glavarstvu zahtevate v štirinajstih dneh potem, ko ste škodo opazili. Sedaj je uže prepozno.

Vprašanje 173. Mislim svojo hišo zunaj pobeliti. Nekateri mi prigovarjajo, naj jo prepleskam z oljnato barvo. Prosim, razjasnite mi, **ali gre beliti hiše z oljnatimi barvami**, kje se dobe take barve, kako se ž njimi dela, koliko stoje za štirjaški meter in ali to sploh kaže? (J. D. v Br.)

Odgovor: Gotovo gre beliti hiše z oljnatimi barvami, ker ima mnogo prednosti, zato je pa tako beljenje vedno bolj navadno. Za to delo dobe se posebne „fasadne oljnate barve“, ki so cenejše nego navadne oljnate barve, ker ni treba, da bi bile iz fine tvarine narejene. V tem trenutku nam ni znana nobena tvrdka, ki prodaja fasadne oljnate barve, in tudi cene nam niso znane. Mazanje s temi barvami je prav priprosto, kakor z vsako drugo primerno barvo, seveda mora biti poprej zid primerno prirejen, da se barva ne luši, kar se gotovo zgodi, če prejšnji apneni belež ni skrbno ostrgan. Pleskanje hiš z oljnatimi barvami je seveda dražje nego drugo, a je zato zelo trpežnejše. Velika prednost je zlasti to, da se taka omazana stena da z vodo očediti in da se slučajne poškodbe dajo hitro popraviti, če se nekaj barve hrani v ta namen. Prepričani smo, da bi bilo v Vašem kraju, koder burja apnene barve precej pokvari, oljnato pleskanje prav umestno.

Vprašanje 174. Imam precej na hribu košenino ali starino, ki se enkrat kosi. Tla so peščena, deloma ilovičasta ter tu in tam plitva. Z gipsom in pepelom potresena trava bila je letos zelo lepa, dasi je je bilo poprej prav malo. **S kako sestavo semena bi izboljšal to košenico**, da bi bila košnja nekaj let trajna ter kedar in kako bi bilo to narediti? Mrva služi le za molzno živino? (J. Z. v Z.)

Odgovor: Za tako košenico bo primerna zmes od 3 kg zelene detelje, 4 kg bele detelje, 4 kg rumene detelje, 3 kg rožičkaste nokote, 18 kg francoske pahovke, 4 kg angleške pahovke, 10 kg pasje trave, 5 kg senošetne latovke, 4 kg medene trave, 5 kg trde bilnice in 2 kg rosulje. To velja za 1 hektar in če se tla popolnoma v novič zasejejo. Ker so pa Vaša tla vže zaledinjena, treba je poštevati to in vzeti le polovico, tretjino ali še menj te zmesi. Ozirati se je pa pri tem, da pri podsejanji v zaledinjena tla marsikatero zrno ne bo vzkalilo. Na mernik posetve se vzame pičlo desetino tu navedenih množin. Setev je izvršiti takoj pomladi, in sicer ob enem s pomladanskim prevlačenjem z brano.

Vprašanje 175. Imam laz nasajen s sadnim drevjem, katerega bi rad ogradil z živo mejo. Ne vem, kaj bi bilo boljše. Eni mi svetujejo smrečje, drugi gaber in tretji trnje. Prosim zatorej pouka, kaj bi bilo boljše, da bi ne škodovalo niti sadnemu drevju niti travi in kako tak plot najhitreje vzgojiti? (J. T. v L.)

Odgovor: Po našem mnenju je najboljša živa meja od belega trnja, katera pravilno vzgojena daje največ varstva in zavzema najmanj prostora ter zato najmanj škoduje travi. Za trnjevo pride gabrova in potem šele smrečja. Zadnja je sicer prav lepa, a postane zelo široka in če se prikrasava, tudi kmalu začne hirati. Kako je najboljša živa meja zasaditi, najdete v pouku, ki ga je izdala kmetijska družba naša l. 1868. in kojega Vam ob enem pošljemo pod zavitkom.

Gospodarske novice.

* † **Gospod Anton Blagne**, sedaj posestnik in trgovec v Št. Jurji pri Kranji, poprej dobro znan dolgoleten oskrbnik na grajsčini grofa Barba na Rakovniku na Dolenjskem ter dvajset let član naše družbe, je umrl 10. t. m. — **Gospod**

Franco Martin Potočnik, fužinar in posestnik v Kropi ter član kmetijske družbe, je umrl 19. t. m. — Naj počivata v miru.

* **Na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu** pri Novem Mestu, kjer se prične 3. novembra t. l. novo šolsko leto, je izpraznjenih pet deželnih ustanov in več mest za plačujoče učence. Prošnje je poslati do 8. septembra t. l. vodstvu omenjene šole. Sicer pa opozarjamo na razglas deželnega odbora v današnji številki.

* **Konjska premovanja** na Kranjskem za l. 1892. se prične prihodnji mesec, in sicer po naslednjem redu: 6. septembra v Lescah, 7. septembra v Kranji, 9. septembra v Kamniku, 10. septembra na Vrhniki, 12. septembra v Ribnici, 14. septembra v Trebnjem in 17. septembra v Št. Jarneji. — Dne 5. septembra je premovanje konj v Bohinjski Bistrici, in sicer z deželinimi darili, dne 17. septembra popoldne je pa konjska dirka v Št. Jarneji.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek iz zapisnika družbenega občnega zbora dne 9. junija 1892.

(Dalje.)

Kostanjeviška podružnica nasvetuje nadalje: »Naročevanje ameriških trt iz državnih trtnic naj se prične uže meseca avgusta vsacega leta, in meseca septembra vsacega leta naj se pa naročnikom prijavi, koliko trt bodo dobili.«

Društveni tajnik Pirc: Ta predlog zdi se mi jako umesten v obče, ne pa kar se tiče določenih mesecev. Gotovo pa bi bilo umestno, da vinogradniki približno vedo, kdaj da morejo dobiti ameriške trte. Če svet obdelajo in pripravijo v vinogradih, a ne dobe potrebnih ameriških trt, morejo k večjemu krompir posaditi. Rigolanje je pa jako težavno delo, še težavnejše na Dolenjskem nego na Notranjskem, t. j. v Vipavi. A meseca septembra v trtnicah državnih še sami ne vedo, koliko bodo mogli oddati, koliko je reznikov, koliko ključev. Nasvetujem zatorej, da se glavnemu odboru kmetijske družbe naroči, da s posebno vlogo c. kr. vlado naprosi, da se po možnosti ugotovi opravičeni želji Kostanjeviške podružnice.

Kostanjeviška podružnica predlaga: »Občinam, katerim je večina vinogradnikov uže uničena, naj se izposluje vsako leto po nekaj trt brezplačno, da jih županstva razdele ubožnim in pridnim vinščakom.«

Društveni tajnik Pirc: Jaz podpiram najodločneje ta predlog Kostanjeviške podružnice. Če je kdo vreden podpore, gotovo so je pridni vinščaki. Predlog se odobri.

Črnomaljska podružnica predlaga: »C. kr. kmetijska družba naj pri c. kr. deželni vladi izposluje, da se takoj ustanovi trtnica za Črnomaljski okraj.«

Društveni tajnik Pirc: Jaz smatram ta nasvet za popolnoma opravičen, in ga bode glavni odbor gotovo krepko podpiral. Sicer pa so menda dotične priprave, da se vzame potreben prostor za napravo državne vinogradne trtnice v najem, uže dovršene in se bode v kratkem trtnica pričela napravljati.

Župnik gospod Pokorn: Vrši se uže leto za letom komisija za komisijo, a te komisije komisijonirajo zgolj le po gostilnicah, in trtnice le ni. Pred tremi leti je bila uže komisija za trtnico, letošnje leto zopet, a ubogi Črnomaljški od vseh teh komisij nimajo ničesar, kajti trtnice le še ni. Skrajnji čas bi bilo, da se trtnica po tolikem komisijoniranju vendar uže napravi za Črnomaljski okraj.

Društveni tajnik Pirc: Jaz moram ponavljati, da so priprave, da se vzame potreben prostor za napravo državne trtnice v Čr-

nomlji v najem, dovršene. Da se ni stvar hitreje izvršila, krivi so gotovo tudi posestniki vinogradnih prostorov v Črnomlji, ker so za potrebni prostor zahtevali preveliko najemnino. Znano mi je in to iz jako verodostojnega vira, da so v Vipavi zahtevali za poldrugo oralo vinograda za državno trtnico 500 goldinarjev. najemnino, vsled česar se je ustanovila dve do tri leta pozneje. Jaz sem torej odločno za to, da se slavni občni zbor izreče za hitro napravo trtnice v Črnomlji. Ta kraj bode i v prihodnje daleč od železnice, ljudstvo je nadarjeno, in ako se zopet vinogradi ustanove, preprečilo se bode izseljevanje v Ameriko, kamor se sedaj zelo selijo. Predlog Črnomajške podružnice se vzprejme.

Metliška podružnica stavi sledeči nasvet: »Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe naj izposluje, da dobo Metliška podružnica iz Kostanjeviške trtnice prihodnjo pomlad 20.000 ključev ameriških trt, če ne zastonj, vsaj po znižani ceni.«

Društveni tajnik Pirc: Take prošnje smo uže večkrat vlagali do sl. dež. vlade. Večkrat jim je ugodila, tu in tam tudi ne. Škodila pa prošnja ta nikakor ne bode. Predlog podružnice se vzprejme. Na vrsto so prišli potem predlogi v prosep sadjarstva.

Št. Vidska podružnica predlaga: »Glavni odbor naj deluje na to, da se na en ali drug način kaj ukrene, da sadjarji ne bodo trpeli toliko škode po zajcih. Zoper nje ne pomaga niti drevja mazati niti ga v slamo povijati.«

Gospod učitelj Žirovnik, zastopnik Št. Vidske podružnice. Slavni zbor! Meni je čast v imenu podružnice utemeljiti ta predlog. Najbolj radikalno sredstvo zoper škodo, katero dela drevju zajec, bi pač bilo, da ga lahko vsak sadjar ustrelji, kadar ga zapazi, da mu dela škodo. Poskušajo se raznovrstna sredstva, da bi drevesec zajec ne ogloidal in uničil, a vse zaman. Dobro sredstvo bi bilo, ko bi kmetijske podružnice vzele lov v najem in izdajale licence, da se zajec pokončava kar le mogoče. Enemu samemu posestniku v Št. Vidu je napravil zajec lansko zimo več ko za 150 gld. škode. Tu je pač treba, da se kaj ukrene, da se škoda, katero prizadeva zajec, če uže ne popolnoma prepreči, vsaj omeji.

Gospod Hladnik (zastopnik podružnice Cerkniške): Enako kakor z zajci ravnati bi bilo tudi s srnami in srnjaki. Več ko 17%, gotovo pa toliko, uniči na Javorniku nasajenih smrek prebilo srn in srnjakov.

Gospod kaplan Nemanič: Jaz sem velik prijatelj zajcem in srnam, ali le tedaj, kadar jih streljam. Reči pa moram, da bi se lov moral polajšati s tem, da bi bilo manj stroškov za njega. Lovci mora kupiti poleg tega, da ga stane uže precej puška, še licenco, plačati orožni list in lovsko karto, kar vse precej velja, a ne olajšuje lova.

Društveni tajnik Pirc: Najboljše sredstvo bode izpremeniti lovsko postavo. Predlog Št. Vidske podružnice se vzprejme soglasno.

Colsko-Podkrajaska podružnica predlaga: »Glede pokončevanja hroščev postopa naj se ostreje, ker se v tem oziru po nekaterih krajih ne stori prav nič.«

Društveni tajnik Pirc: Jaz k temu predlogu le omenjam, da je deželni zbor kranjski o tej reči sklenil postaviti in tudi deželni odbor storil mnogo. Treba je pač postaviti izvrševati. Tej izjavi občni zbor po nasvetu društvenega predsednika pritrdi brez razgovora. Na vrsto pridejo sedaj predlogi zaradi kmetijskega pouka.

Hrenoviška podružnica predlaga: »Ces. kr. kmetijska družba naj na merodajnih mestih vpliva, da bi se po učiteljskih pripravnicah vsaj toliko ozirali na kmetijski pouk, da bi izšolani pripravniki bili sposobni oskrbovati vzoren šolski vrt.«

Gospod Likar: Predlogu, kakor ga je stavila Hrenoviška podružnica, pač ni tako rekoč pristaviti ničesar, saj je povedal vse jasno. Naš prečastiti gospod društveni tajnik je rekel v svojem poročilu, da imamo že dokaj šolskih vrtov v deželi naši, a če jih

imamo, pač ni zaslug naše učiteljske pripravnice. V naši učiteljski pripravnici Ljubljanski pač naši ljudski učitelji za šolske vrte niso ničesar pridobili. Z velikim trudom deluje ljudski učitelj v tej stroki, a ob najboljši volji se mu ne posreči tako rekoč nič in nadkrijuje ga, rekel bi, vsak kmetijski fant. Treba je zatorej izdatne podpore vsaj za večše učitelje, trkati je treba pri deželnem zboru, pri c. kr. deželnem šolskem svetu, in zato prosimo, da to stori glavni odbor, ker ne dvomimo, če trkamo, da se nam bode odprlo.

Gospod Babnik (Bezovik): Ako naj šolski vrta po našem mnenju uspevajo, morajo krajni šolski sveti učitelje, kateri skrbijo za šolske vrte, podpirati bolj, nego so jih doslej.

Društveni tajnik: Kar so gospodje predgovorniki navedli o tej stvari, vse je resnično, a odpomoči ne moremo, ker nimamo najpotrebnejših, to je denarnih sredstev v ta namen. Kaj je mogoče storiti s 300 gld. podpore, katero daje c. kr. kmetijsko ministerstvo, in s 1500 gld., katere dovoljuje v ta namen deželni zbor kranjski. Krajni šolski sveti delajo za šolske vrte res premalo, vendar ni tajiti, da so v nekaterih okrajnih šolskih svetih možje, kateri imajo srce za napredek šolskih vrtov. Toplo podpiram predlog, naj se glavni odbor kmetijske družbe obrne do deželnega c. kr. šolskega sveta in do slavnega deželnega zbora, da bi v označenem smislu postopala v pr. hodnje.

Gospod Babnik (Bezovik): Korist od dobro urejenih šolskih vrtov, od sadjarstva sploh bodo imeli večinoma le naši potomci, in to morda v kakih petdesetih letih. Ne učitelji, nego kmetje bodo sad delavnosti učiteljev uživali, zato pa naj se taki vrta učitelji, kateri so pospeševalci šolskih vrtov, tudi vsestranski podpirajo. (Dobro! Dobro!) Predlog podružnice se odobri.

Tuhinjska podružnica nasvetuje: »Naj se dajo izdatne podpore za napravo šolskih vrtov, zlasti po okrajih, koder jih še nimajo.«

Društveni tajnik: Ta predlog je v tesni zvezi s prejšnjim odobrenim sklepom, jaz ga toplo priporočam in nasvetujem, da se odda slav. deželnemu odboru v blagohotno rešitev. Predlog ta se vzprejme.

Novomeška podružnica je izročila predlog, kateri se tiče poljedelstva. Predlog se glasi: »Kmetovalcem, ki bi radi otrebili svoje njive kamenja, pa nimajo v ta namen potrebnega denarja za strelivo, naj da kmetijska družba potrebno podporo.«

Gosp. Rohrman (zastopnik Novomeške podružnice): Težko mi je pač zagovarjati ta predlog kmetijske podružnice Novomeške, katero zastopam, ker vem, da je slavni občni zbor isti ali enak predlog odklonil lansko leto. Po mojem mnenju je ta predlog popolnoma opravičen. Delo, katero se stori s tako podporo, ni tako rekoč zasebno delo, ampak koristi in obče kot navodilo tudi drugim menj delavnim kmetovalcem. In koliko raje se bodo kmetovalci vpisavali v kmetijsko družbo, ako bodo videli, da jih podpira tudi v tacih rečeh. Zatorej priporočam predlog kmetijske podružnice Novomeške.

Kaplan gosp. Nemanič: Lenobe kmetovalca nikakor ne gre podpirati. Ako si neče sam dobro, naj pa ima, kakor hoče, sploh pa Bog zna, kako bi se denar zato uporabil.

Gospod Rohrman: Denar se bode gotovo dobro uporabil, kajti denar se bode dajal v ta namen le po priporočilu županstva dotičnega kraja, in 5 gold. pač ni vsota, da bi se tu delala kaka protekcija.

Kaplan gosp. Nemanič: Proti tem nazorom sem pa še bolj »contra«, kajti ako bodo župani delili ali nasvetovali, kdo dobi denar, bode isto tako kakor pri ubožnih blagajnicah, iz katerih delé župani podpore. Le tisti dobi, kateri v županovi gostilnici tudi vse pošteno zapije. Malo bode smodnika za te nagrade! (Konec prihodnjic.)